

Natuur en cultuur ***De Collectie Terschelling***

Rapport
Gemeente Terschelling

BMC
oktober 2011
drs. D.H.A.C. Lokin
drs. O. Westerhof
Projectnummer: 402036
Correspondentienummer: AD-1310-52011

INHOUD

HOOFDSTUK 1	TERSCHELLING: NATUUR EN CULTUUR	2
HOOFDSTUK 2	DE GLIJDENDE SCHAAL TUSSEN NATUUR EN CULTUUR	4
HOOFDSTUK 3	KADERS VOOR HET MUSEUMBELEID	7
HOOFDSTUK 4	CONSEQUENTIES VOOR HET NIEUWE MUSEUMBELEID	9
HOOFDSTUK 5	STAKEHOLDERS	12
HOOFDSTUK 6	TOT BESLUIT	16

Hoofdstuk 1

Terschelling: natuur en cultuur

De twee musea van Terschelling die door de gemeente worden gesubsidieerd, gaan over de natuur en de cultuur van Terschelling. Maar wie een museumbeleid over natuur en cultuur van Terschelling gaan schrijven, doen zichzelf tekort als ze zich beperken tot de twee gemeentelijke musea. Deze presentatie gaat over de natuur en cultuur van Terschelling in al z'n diversiteit.

Voor de (oud)bewoners van Terschelling is de eigen historie van grote waarde. Een brede groep eilanders houdt zich bezig met het optekenen van de verhalen van Terschelling, het beschrijven van (aspecten van) de geschiedenis van het eiland, genealogie, het verzamelen van cultureel erfgoed en het ontsluiten ervan — lezingen, tentoonstellingen — en zij werken nog dagelijks aan hun eigen culturele ontwikkeling. Al vele decennia komen toeristen naar Terschelling. Sommigen eenmalig, anderen brengen een half leven op het eiland door. Voor deze toeristen biedt Terschelling meerdere interessante lijnen op het gebied van natuur en cultuur. Elk van deze lijnen kent punten op het eiland die interessant zijn vanuit die lijn.

Natuur en cultuur en daarmee ook een museumbeleid kunnen niet geïsoleerd benaderd worden. Wie het heeft over gebouwen, heeft het over de beperkingen die gelden voor bebouwing op het eiland. Wie begint over collecties, kan niet om de particuliere musea op het eiland heen. Religie typeren kan niet zonder de kerken op het eiland. Wie het heeft over bezoekers, moet het hebben over de noodzaak toeristen te trekken en voorzieningen te treffen om toeristen ook bij slecht weer ontspanning te bieden. Wie het heeft over cultuurdragers, kan niet om Schylge myn lântse heen. Hedendaagse cultuur kan niet besproken worden zonder Oerol. Wie het heeft over natuur, moet het hebben over Wadden Werelderfgoed, Waddenacademie, Waddenvereniging en over de natuurgebieden van Staatsbosbeheer. Zeevaart is onlosmakelijk verbonden met de Bruine Vloot en de Zeevaartschool. Rijkswaterstaat, Betonningsloods en de Brandaris horen betrokken te worden bij het museumbeleid; zij gaan over het bakken dat Terschelling voor zeelieden lang is geweest en nog steeds is. Ook Staatsbosbeheer en natuurgebieden als De Koegelwieck en Boschplaat horen betrokken te worden. Elk aspect moet aan de orde komen, elk aspect heeft consequenties voor het denken over de musea.

Dit document laat zich als volgt lezen. We beginnen met een beschrijving van dat wat Terschelling uniek maakt en proberen daar lijnen van natuur en cultuur in te trekken. Vervolgens formuleren we wat naar ons idee het gemeentelijk museumbeleid dient te zijn. Daarna zoomen we in op de twee gemeentelijk gesubsidieerde musea, Het Behouden Huys en het Centrum voor Natuur en Landschap met het zeeaquarium.

Vervolgens verkennen we of het mogelijk is een beleidslijn te vinden die ertoe leidt dat de positie van de individuele musea en de positie van Terschelling als aantrekkelijk eiland van natuur en cultuur wordt versterkt.

Deze verkenning levert op dat duidelijk wordt waar het museumbeleid zich op moet richten. Dat heeft consequenties voor de inzet van gemeentelijke middelen, de organisatie van de musea en de gebouwen.

Hoofdstuk 2

De glijdende schaal tussen natuur en cultuur

Terschelling bestaat voor tachtig procent uit ongerepte natuur en geldt niet voor niets als het best bewaarde natuurgebied van de Waddeneilanden. Terschelling heeft een grote rijkdom aan duinpannen, zandbanken, moerasgebieden en kwelders, heide en bos, met De Boschplaat als eerste Europees natuurreervaat in Nederland. Veel mensen waarderen die natuur zeer. Er komen zeer deskundige bezoekers naar het eiland en tegelijkertijd komen er velen die de bijzondere kenmerken van het eiland niet goed kunnen onderscheiden. Naar ons idee dient 'de natuurschatkamer van Terschelling' ontsloten te worden voor bezoekers, zodat zij de rijkdom ervaren, waarderen en er ambassadeur van worden. Natuur gaat geleidelijk over in cultuur. Terschelling heeft een rijke cultuur. Natuur en cultuur samen vormen de schat van het eiland. De musea, zowel de gemeentelijke als de overige, helpen om die schat tastbaar te maken. Maar wij denken dat dat nog beter kan.

Wadden Werelderfgoed

De wadden zijn Werelderfgoed. Onmiskenbaar van onderscheidende waarde. Het wad heeft voor eilanders en toeristen veel te bieden. De werking van de getijden, de slenken, de banken, de vogels, vissen, zeehonden, het zeekraal, het wadlopen; het wad spreekt tot de verbeelding. De wadden zijn niet voor niets Werelderfgoed. Het is in die zin verbazingwekkend dat met het wad op Terschelling relatief weinig wordt gedaan. Het Centrum voor Natuur en Landschap legt enigszins uit hoe het wad werkt, en in het visserijmuseum is iets te zien over vissen op het wad, maar hoe de toerist op Terschelling het wad kan ontdekken in al zijn facetten, ontbreekt.

Fauna

Het Centrum voor Natuur en Landschap toont de dieren op en om Terschelling. Het centrum biedt een beeld van het dierenleven. Het visserijmuseum Aike van Stien en de Bessenschuur schetsen dat ook, op een bescheidener schaal. Wat we hier missen, is een verbinding met de diverse vindplaatsen van de dieren op Terschelling. Waar moet je zijn om de meeste kans te maken de oesters, scholeksters of strandplevieren te spotten? In onze beleving zou een verbinding moeten worden gelegd tussen de tentoonstellingen over de dieren van Terschelling en de plekken in de natuur waar ze waarschijnlijk kunnen worden aangetroffen, zodat het leven van het eiland verbonden is aan de inhoud van de musea.

Landschap en flora

De duinen langs de kust vormen het grootste aaneengesloten natuurgebied dat Nederland rijk is, en waar de helft van alle wilde planten van het land voorkomen – in totaal zijn het zo'n 700 soorten. Zee, strand, duinen, dijken en polders worden in het Centrum voor Natuur en Landschap uitgelegd. Toeristen kunnen hier kennis van nemen. Met hedendaagse technologie moet het mogelijk zijn om dat wat in het museum te ontdekken is, ook op het eiland waar te nemen.

Digitale techniek, bijvoorbeeld enigma-codes of landmarkherkenning, stelt ons in staat op de verschillende plekken van het eiland met behulp van een smartphone informatie te verkrijgen over het bijzondere van de betreffende plek. Een museumbeleid hoort dit type mogelijkheden te integreren.

Landbouw

In de landbouw komen natuur en cultuur samen. 't Hooivak biedt bezoekers inzicht in de geschiedenis van de landbouw op het eiland, de Bessenschuur doet dat specifiek voor de cranberryteelt en De Bijenworf voor de bijenteelt. Het leven van de boerenstand wordt ook verbeeld in 't Behouden Huys. Landbouw is traditioneel zeer belangrijk voor de Terschellingers. Verbindingen met de huidige agrarische activiteiten op het eiland en de kenmerken daarvan liggen voor de hand. Zo heeft Terschelling een relatief sterke biologische landbouw en is er de teelt op zilte grond. Bij hedendaags publiek is de kennis van de landbouw aanzienlijk kleiner dan dertig jaar geleden; het aantal mensen dat in de landbouw actief is, is gering. Een agrarische lijn in het museaal beleid ligt daarmee voor de hand. Een verbinding met de hedendaagse productie ook, temeer omdat de belangstelling voor producten uit de eigen regio bij een voorhoede van het publiek toeneemt.

Visserij

Net als landbouw verbindt ook visserij natuur met cultuur. Visserij op de grote zeeën en visserij op het wad; beide zijn van belang. Aike van Stien biedt het meeste inzicht in de positie van de visserij op Terschelling en de invloed ervan op het dagelijks leven. Ook 't Behouden Huys besteedt aandacht aan de visserij. Het Centrum voor Natuur en Landschap toont de vissen om Terschelling. In de haven kunnen toeristen aanmonsteren voor een vistocht, in restaurants kunnen ze vis uit de zeeën om Terschelling consumeren. Net als bij landbouw ligt het voor de hand een verbinding te leggen tussen historie en actualiteit.

Volkscultuur

Tradities, kleding, muziek, dans, dialecten, verhalen, verdwenen dorpen, beroemde Terschellingers. We kunnen alles wat hiermee te maken heeft, rekenen tot de volkscultuur van de Terschellingers. Museum 't Behouden Huys heeft een belangwekkende collectie op dit vlak, maar er zijn ook meerdere particuliere collecties van belang. Drijvende kracht achter initiatieven op het gebied van Volkscultuur is Schylge myn lântse. Alle andere musea bieden ook inzicht in aspecten van de volkscultuur.

Religie

Op het eiland zijn kerken van verschillende gezindten. Die kerken vertellen het verhaal van de verschillende religieuze stromingen in Nederland. Ze vertellen het verhaal van Terschellingers die in storm en armoë soms niets restte dan bidden om hulp. En het verhaal van de machthebbers van Terschelling. Om die kerken heen liggen de doden van Terschelling begraven. Typische Terschelling namen vertellen een deel van het verhaal van Terschelling: Cupido, Van Dieren, Doeksen, maar ook het verhaal van aangespoelde vreemdelingen.

Zeevaart

De grote vaart heeft een schat aan verhalen en objecten naar het eiland gebracht. De Zeevaarschool is decennia lang voor aanstaande zeelui van Terschelling hun thuis geweest. Historische verhalen, natuurlijk met icoon Willem Barentsz en zijn Nova Zembla-avontuur, maar ook inzicht in de zeevaart van nu, met het Maritiem Instituut als icoon. Bij de zeevaart hoort ook de kleine vaart, waarvan de historie het meest zichtbaar wordt in de haven met de Bruine Vloot.

Baken en Bank

Bij de zeevaart hoort de positie van Terschelling als baken; met als icoon de markante Brandaris. Daar komt bij de tragiek van schipbreukelingen en talrijke wrakken om Terschelling, de heroïek van het reddingwezen met de reddingboten Brandaris I en 2, Rutgers, Schumacher en de stoere mannen van het juten en het duiken. 't Behouden Huys, Wrakkenmuseum, Brandaris, Betonningsterrein, Bessenschuur, Equado. Terschelling is al eeuwenlang een baken en Terschelling is nog langer een plek waar schepen stranden. Deze historie, die doorgaat tot nu toe, is een wezenlijk element van de Terschellinger cultuur.

Toerisme

Meer dan een eeuw oud is de toeristische historie van Terschelling. Familiegesciedenissen zijn op het eiland geschreven door de vele badgasten, zoals ze soms nog worden genoemd. De toeristische industrie is alweer decennia lang de belangrijkste bedrijfstak van Terschelling. Generaties komen naar Terschelling, naar herkenbare campings, huisjes, hotels, cafés, discotheken, restaurants. Op veel plaatsen is historisch fotomateriaal te vinden, maar nergens kan men een toeristische tijdreis maken. Terwijl er toch heel veel materiaal beschikbaar moet zijn; in vakanties wordt het meest intensief gefotografeerd en gefilmd.

Oerol

Natuurlijk, er is meer moderne kunst op het eiland dan Oerol. In galerieën, tijdens kleine manifestaties, bij Hessel, maar dominant op het gebied van de hedendaagse kunst is Oerol. Oerol wil het festival van cultuur en natuur zijn, Oerol ziet het eiland als podium en plaatst er muziek, theater, landschapskunst. De aantrekkingskracht van Oerol is groot, en Oerol heeft deels het imago van het eiland veranderd. Het eiland is tien dagen lang een podium met veel publiek, dat in rustiger tijden vaak nog even terugkomt. Alleen is in de rest van het jaar Oerol nergens te vinden.

In het begin van dit hoofdstuk schreven we dat Terschelling een heel diverse natuur kent, we besluiten met de constatering dat de cultuur evenzeer divers is. Cultuur en natuur komen samen op Terschelling en in de Terschellinger musea. Wat we precies tot cultuur rekenen, is een discussie voor fijnproevers. We kiezen hier voor de brede cultuurdefinitie. Terschelling heeft een volkscultuur, een landbouw- en visserijcultuur, een zeevaart-, betonning- en havencultuur, een religieuze cultuur, een toeristische cultuur en een cultuur van moderne kunst. Tel daar de natuurschatten bij op en er is voldoende te ontdekken.

Hoofdstuk 3

Kaders voor het museumbeleid

Terschelling kent vele attracties, ze passeerden de revue in het vorige hoofdstuk. Maar daarmee is er nog geen museumbeleid. Daarmee is er nog geen organisatievorm gevonden die waarborgt dat er activiteit is; voldoende, divers en zichtbaar. Het is de ambitie dit beleid in dit hoofdstuk te formuleren.

Kader 1 – Doelstellingen: voor eilanders en voor toeristen

Naar ons inzicht moet een museumbeleid twee hoofddoelen dienen. Deze twee hoofddoelen zijn het eerste belangrijke kader voor het nieuwe museumbeleid.

- Het bieden van een waarborg aan de Terschellinger gemeenschap dat de cultuurhistorie van het eiland in al zijn facetten wordt bewaard, ontsloten en toegankelijk is voor eilanders.
- Het bieden van een divers pakket aan ervaringen en presentaties dat nieuwe en regelmatige bezoekers van het eiland de natuurlijke en culturele rijkdom van Terschelling doet leren kennen, waarderen en herhaald bezoeken.

Deze twee hoofddoelen zijn wat ons betreft prima te verenigen, ook al zullen eilanders met veel levenservaring op het eiland heel anders aankijken tegen de presentaties dan een argeloze nieuwkomer.

Kader 2 – Hoofdpijnen van cultuur en natuur

Op grond van de verkenning in het vorige hoofdstuk, onderscheiden we de volgende lijnen in cultuur en natuur die een substantiële omvang en diversiteit hebben en waarvoor diverse publieksgroepen te mobiliseren zijn:

1. ontstaan en vorming van Terschelling; eiland op de grens van de Noordzee en de Waddenzee;
2. kust aangroei en -afslag; van Boschplaat via Koegelwieck naar Amelander Duin;
3. wadden; Werelderfgoed, getijdenlandschap, eb en vloed;
4. landbouw; het boerenbedrijf, de strijd tegen het water;
5. visserij; aan de kust, op schelpdieren, op walvissen, op haringen, op robben;
6. volkscultuur;
7. zeevaart; het zeevaartonderwijs, de koopvaardij, de veerdienst;
8. loods-, betonning-, reddings- en bergingswezen;
9. wrakken en jutten;
10. Oerol.

We beschouwen deze lijnen als een tweede kader voor het museumbeleid en met het benoemen van de lijnen hebben we orde geschapen binnen dat beleid.

Kader 3 – Collectie Terschelling

Het beleid doet een collectie Terschelling tot stand komen, gevormd, ontsloten en gepresenteerd op deze inhoudelijke lijnen. Wie in het bezit is van een aspect van de Terschelling natuur en/of cultuur, moet dit met een gerust hart kunnen overdragen aan de collectie Terschelling.

De totstandkoming van een collectie Terschelling met een infrastructuur die van voldoende kwaliteit is en een beheer dat van voldoende niveau is, vormt het derde kader.

Kader 4 – Presentaties over het hele eiland

De presentatie van de collectie Terschelling kan over het hele eiland plaatsvinden; in gemeentelijke musea, in particuliere musea, bij particulieren, bij maatschappelijke instellingen. De collectie Terschelling staat ten dienste van het eiland. En versterkt de attractiviteit van het eiland als geheel. Dit is een principiële uitgangspunt dat door praktische bezwaren vast niet altijd gestand gedaan kan worden, maar dat doet niets af aan het principe.

Kader 5 – Particulier Initiatief

Met het bovenstaande erkennen we dat het museumbeleid van Terschelling niet zonder particuliere initiatieven kan. Sterker nog, particuliere initiatieven vormen er een belangrijke peiler. In het museumbeleid van Terschelling dient particulier initiatief gestimuleerd te worden en dient hetgeen dat particulier kan, ook particulier gedaan wordt. Alleen dan zal de diversiteit ontstaan die nodig is om het totale aanbod gestand te doen.

Kader 6 – Samenhang en Samenwerking

Tegelijkertijd is het wenselijk dat er samenhang en samenwerking komt. Vereende krachten maken sterker. Dat betekent dat het museumbeleid de samenhang en samenwerking moet bevorderen, zowel op het gebied van collectievorming, -ontsluiting en -presentatie, als op het gebied van publieksbereik en promotie. Dit is het zesde kader.

Kader 7 – Een Krachtig Centrum

Wij menen dat een dergelijk museumbeleid dient te starten vanuit een krachtig centrum dat voor de bezoeker van Terschelling als startpunt fungeert voor de ontdekking van Terschelling's natuur en cultuur. In dit centrum is ruimte voor collectievorming, ruimte voor presentatie, ruimte voor de ontvangst van groepen bezoekers, ruimte voor hen die bijdragen aan cultuur en natuur op Terschelling. Het bieden van een kader, is het zevende en laatste kader voor het museumbeleid.

Samenvattend stellen we dat het museumbeleid van Terschelling moet passen binnen de volgende kaders:

1. Het museumbeleid dient twee doelen, voor eilanders en voor toeristen.
2. Het museumbeleid omvat tien inhoudelijke lijnen.
3. Het museumbeleid leidt tot een professioneel beheerde collectie Terschelling.
4. Het museumbeleid beschouwt het hele eiland als presentatiemogelijkheid.
5. Het museumbeleid stoelt zo veel mogelijk op particulier initiatief.
6. Het museumbeleid bevordert de samenhang en samenwerking.
7. Het museumbeleid heeft een krachtig centrum van waaruit de ontdekking van Terschelling start.

In het volgende hoofdstuk doen we een aanzet tot de uitwerking van bovenstaand kader.

Hoofdstuk 4

Consequenties voor het nieuwe museumbeleid

In het vorige hoofdstuk hebben we de kaders voor een nieuw museumbeleid geschetst. Die kaders hebben consequenties, die in het museumbeleid zichtbaar moeten worden. Welke consequenties dat zijn, proberen we hier op een rij te zetten. Feitelijk stellen we hiermee de randvoorwaarden voor het nieuwe museumbeleid vast.

Consequentie 1 – Een depot

Het eerste kader vraagt om een kwalitatief hoogwaardige depotfunctie. Immers, de collectie Terschelling moet bewaard kunnen blijven. Wij denken dat het passend is dat de collectie Terschelling op het eiland zelf bewaard blijft en dat vraagt om een goede depotruimte. Ook vraagt dit om een professionele conservator, die waarborgt dat de veelal door Terschellingers om niet ingebrachte collectie goed bewaard blijft. Ook dient de collectie te voldoen aan een professioneel systeem van registratie, zodat de onderdelen van de collectie ook vindbaar zijn, en ook via internet beschikbaar is. In het nieuwe museumbeleid dient een hoogwaardige depotruimte beschreven te worden.

Consequentie 2 – Een documentatiecentrum

Ook vanuit het eerste kader denken wij dat het belangrijk is dat de Terschellinger bevolking een eigen plek heeft waar de geschiedenis van de volkscultuur van Terschelling zichtbaar en voelbaar is, waar ruimte is voor bijeenkomsten, lezingen, tentoonstellingen en genealogisch onderzoek. Hier is met name een functie als documentatie- en studiecentrum van groot belang. Overigens zal een groot deel van het documentatiemateriaal ook digitaal beschikbaar moeten komen.

Consequentie 3 – Een startpunt

Het eerste kader vraagt naar ons idee ten slotte om een plek van waaruit overzicht geboden kan worden, een startpunt voor de ontdekking van het eiland. Een centrum waar de ontdekking van alle facetten van Terschelling begint. Waar bezoekers kunnen ervaren welke schatten het eiland herbergt.

Consequentie 4 – Professioneel curatorschap

Het tweede kader, derde en vierde kader vragen om sterke inhoudelijke lijnen. Er moet een inhoudelijke visie ontwikkeld worden. De diverse inhoudelijke lijnen moeten stuk voor stuk blootgelegd worden voor het publiek. Dat vraagt inhoudelijke kennis en het vermogen om de verbinding te leggen met alle particuliere initiatieven. Het museumbeleid heeft daarom behoefte aan iemand met kennis van zaken en met het vermogen te binden.

Consequentie 5 – Professionele marketing

Daarbij denken we, ook vanuit de kaders 2, 3 en 4, dat het van belang is dat in het museum professionele capaciteit beschikbaar is waar het gaat om de inzet van moderne communicatiemiddelen.

Het museumbeleid vraagt om een sterke professional die thuis is in social media, enigmacodes, landmarkherkenning en dergelijke, zodat de verbinding kan worden gelegd tussen de verschillende presentaties op het eiland, de verschillende locaties en het publiek op het eiland. Met name beleid voor dit laatste luistert nauw, omdat het publiek dagvers op het eiland komt en maar beperkt houdbaar is.

Consequentie 6 – Professioneel Collectiebeleid

Op grond van de inventarisaties van 't Behouden Huys en CNL – zie bijlage – komen we tot de conclusie dat het collectiebeheer van de collectie Terschelling een slag moet maken. Daarbij gaat het om registratie en kwaliteit van opslag. Een curator moet de armslag krijgen deze professionaliseringsslag te maken, en tegelijkertijd zal hij of zij een stevig beroep moeten kunnen doen op particulier initiatief; vrijwilligers en stagiaires. Wij denken dat het helpt als er een centrale depotfunctie is, om overzicht te houden en beschikbare professionele capaciteit effectief in te zetten.

Consequentie 7 – Samenwerking tussen presentatieruimten

De attractiviteit van Terschelling wordt bepaald door de veelheid en de diversiteit. Op tal van plekken op het eiland – in musea, in horeca en (semi-)openbare gebouwen als bibliotheken, kerken en dorpshuizen – is ruimte voor de presentatie van onderdelen van de collectie Terschelling. Soms zal dat voor korte tijd zijn, vaak ook voor langere. Naar onze opvatting is het van toegevoegde waarde dat op veel plekken onderdelen van de collectie in een passende context worden geplaatst. Dat vraagt om overzicht wat er op Terschelling gebeurt, dat vraagt om een goede dialoog met eigenaren van de presentatieruimten, om een goed inschattingsvermogen van de risico's en om het vermogen om overzicht te houden.

Particulier initiatief moet voor de gemeente de drager zijn van de museale activiteiten die plaatsvinden. Alleen door de inzet van velen is een breed scala aan activiteiten mogelijk. Daar staat tegenover dat het voor particulieren ook mogelijk moet zijn om de Terschellinger collectie zelf in te zetten. Om dit proces in goede banen te leiden, achten wij enige professionele capaciteit noodzakelijk en onze inschatting is dat deze niet kan steunen op particuliere middelen alleen.

Alleen door samenwerking op museaal gebied, zal voor toeristen een totaalervaring ontstaan. Of ouderwets gezegd, het geheel is meer dan de som der delen. In het museumbeleid moeten meerdere spelers samenwerken. Om er een paar te noemen: Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, de Terschelling Ondernemersvereniging, Schylge myn lântse, de musea, Oerol. Het volgende hoofdstuk gaat in op de zogenoemde stakeholders en de wijze waarop wij denken dat samenwerking tot stand zou kunnen komen.

Consequentie 8 – Markant Centrum

Ten slotte denken wij dat het belangrijk is dat er een markant, herkenbaar centrum is, van waaruit de museale ontdekkingsreis kan starten. Naar ons idee dient dit op West-Terschelling te zijn, want daar start de ontdekking van het eiland.

Wij geven de voorkeur aan een markant gebouw, zichtbaar en bereikbaar en met voldoende ruimte voor depot, presentatie, publieksonvangst en beleving van het eiland.

Resumerend vraagt naar ons idee het nieuwe museumbesluit om:

- veel particulier initiatief;
- hechte samenwerking;
- een markant gebouw met ruimte voor depot, presentaties en publieksonvangst;
- professioneel curatorschap;
- professionele communicatie.

In het volgende hoofdstuk werken we dit uit.

Hoofdstuk 5

Stakeholders

We identificeren meerdere betrokkenen bij de Collectie Terschelling. Het gaat om particulieren, stichtingen, verenigingen, bedrijven en overheden. Gezien het feit dat we het noodzakelijk achten dat het museumbeleid en de uitvoering in de toekomst breed gedragen wordt, willen we met stakeholders aan de slag. Hieronder hebben we de belangrijkste op een rij gezet.

Stakeholder 1 - Particulier initiatief

Het particulier initiatief omtrent natuur en cultuur op Terschelling is groot. Wij denken dat het van belang is bij de ontwikkeling van een nieuw museum dit particulier initiatief te betrekken. Wij stellen voor een gesprek te organiseren met de diverse betrokken partijen op het eiland over de hoofdlijnen van dit museumbeleid, als hierboven geschetst. Het gaat dan om:

- de initiatiefnemers van alle particuliere musea en de Museumwerf;
- vertegenwoordigers van Schylge myn lântse;
- vertegenwoordigers van natuurverenigingen;
- allen die zich inzetten voor cultuur en natuur op Terschelling.

De conceptbeleidslijnen zoals wij die zien willen we voorleggen aan dit gezelschap, met hen bespreken, vragen naar feedback en deze feedback verwerken in een definitief concept voor de gemeenteraad van Terschelling.

Stakeholder 2 – Instituties op Terschelling

Het museumbeleid vraagt om een hechte samenwerking. Met voornoemd particulier initiatief, maar ook met een aantal belangrijke stakeholders op het eiland. Dit om na te gaan wat hun bijdrage kan zijn aan de Collectie Terschelling. We denken daarbij aan Staatsbosbeheer, Waddenacademie, Waddenvereniging, Oerol, de kerken op Terschelling, dorpshuizen en natuurlijk de twee gemeentelijke musea. We stellen voor individuele gesprekken te voeren met deze stakeholders, waarbij het doel is hen expliciet te vragen naar hun mogelijke bijdrage en naar hun behoefte. Ook de resultaten van deze verkenning moeten worden verwerkt in het concept beleidsplan voor de Collectie Terschelling met daarin de gezamenlijke visie op het verzamelen, beheren, behouden, registreren, documenteren en presenteren van het cultureel erfgoed van het eiland Terschelling.

Stakeholder 3 – Rijkswaterstaat en Gemeente

De collectie van Terschelling vraagt om een markant gebouw met ruimte voor depot, presentaties en publieksonvangst. Naar ons idee dient dit gebouw op West-Terschelling te staan, waar de ontdekking van het eiland start. We hebben ten behoeve van dit rapport de gemeente Terschelling gevraagd aan te geven wat mogelijke locaties zijn. Hieruit kwamen, rijp en groen, de volgende ideeën naar voren:

- het huidige CNL;
- het te ontruimen terrein bij het Groene Strand;

- Dellewal;
- de bunkers bij De Tiger;
- het leegstaande tonnendepot van Rijkswaterstaat.

De selectie van een locatie kan alleen plaatsvinden tegen de achtergrond van de Terschellinger situatie. Het eiland heeft behoefte aan ruimte voor woningbouw binnen de bestaande bebouwing, het eiland is kwetsbaar qua natuur, hetgeen bebouwing buiten bestaande bebouwing op voorhand ingewikkeld maakt, en voor nieuwbouwterreinen zijn vele gegadigden. Op grond van deze overwegingen komen wij tot een voorlopige voorkeur die we op haalbaarheid zouden willen onderzoeken. Het huidige CNL, alsmede het te ontruimen terrein bij het Groene Strand en Dellewal zijn zeer aantrekkelijk voor woningbouw en/of horeca. Het extern belang is groot. Daarbij is de locatie bij het Groene Strand waarschijnlijk te klein. De locatie Dellewal en zeker de bunkers bij De Tiger zijn qua natuur ingewikkeld. Bovendien vragen deze om behoorlijke investeringen in de ruimtelijke omgeving, om de ontsluiting optimaal te maken. Blijft over het Tonnendepot van Rijkswaterstaat.

Het Tonnendepot is een markante plek op de haven van West-Terschelling. Het gebouw heeft een volume dat nu niet snel meer op die plek zou worden gerealiseerd, maar dat als industrieel erfgoed niet valt weg te denken. De monumentale loodsen hebben het volume dat nodig is voor een culturele voorziening. Vanuit het perspectief industrieel erfgoed zou een herbesteding van de loodsen zeer welkom zijn; ze blijven als markant herkenningspunt op de kade van Terschelling. De gebouwen zijn goed zichtbaar en bereikbaar en het terrein er omheen is ontwikkeld. Wij stellen voor, alvorens tijd en geld in onderzoek naar alternatieve locaties te steken, eerst vergaand onderzoeken of een nieuw centrum voor natuur en cultuur in de Betonning kan worden gehuisvest. Daarbij zijn Gemeente Terschelling en Rijkswaterstaat de belangrijkste stakeholders.

Stakeholder 4 – Musea en Verzamelaars

Musea functioneren in een nationale structuur van musea, groot en klein. Die nationale context biedt kennis en materiaal om musea professioneel te runnen. Daar staat tegenover dat musea die meedoen in die context, ook zelf professionaliteit moeten bieden. Er zijn kwaliteitscriteria voor musea en wie wil meedoen in het museumbestel, is daar aan gehouden. Dat noodzaakt musea tot professionaliteit, natuurlijk gegeven de schaal. Op microschaal geldt eigenlijk hetzelfde. Mensen zijn pas bereid hun collecties in beheer te geven van een museum als wordt voldaan aan een voor hen acceptabel kwaliteitsniveau. Wat dat niveau is, hangt af van de waarde van de onderdelen uit de collectie en de eisen van de inbrenger. Het mes van professionaliteit snijdt dus aan twee kanten.

Denkend vanuit museale functies in plaats vanuit instellingen afzonderlijk en redenerend vanuit het geheel van instellingen en collecties kan de gemeente de kwaliteit van de Terschellingse museale collecties in zijn totaliteit verhogen door, onder andere, het stimuleren ('faciliteren') van collectiebeheer en -behoud (ruil, bruikleen, schenking), de collectiedocumentatie en ontsluiting en het beïnvloeden ('premiëren') van het aankoopbeleid door gerichte subsidies.

Een professionele conservator (soms ook curator genoemd) dient naar onze overtuiging te fungeren als beheerder van de Collectie Terschelling. Hij of zij is betrokken bij de vorming en instandhouding van de (museale) Collectie Terschelling, die kan bestaan uit (kunst)werken, objecten en in toenemende mate ook digitale bestanden zoals data over de natuur.

De conservator is verantwoordelijk voor de conservering van de objecten, doorgaans in samenwerking met een meer ambachtelijk gespecialiseerde restaurator, en stelt de permanente en wisseltonstellingen samen. Van een conservator wordt verwacht dat hij de collectie ontsluit door het (digitaal) documenteren van de collectie, het geven van lezingen en het publiceren van wetenschappelijke geschriften en publiekscatalogi.

Stakeholder 5 – Marketing en Communicatie

Zonder communicatie valt niet te leven. Dat geldt niet alleen voor een individu maar ook en vooral voor een organisatie, bedrijf of instelling. Communicatie bevordert de motivatie. Communicatie zorgt voor uitwisseling van informatie. Communicatie helpt begrip en bekendheid te creëren. Communicatie is overleggen en weerleggen, leren en informeren, van gedachten wisselen en discussiëren. Communicatie is de overkoepelende term voor alle bewuste vormen van sociale contacten. Professionele communicatie is het strategisch aanpakken van alle mogelijkheden die de communicatie biedt, om de eigen doelstellingen te verwezenlijken.

Voor het nieuwe bezoekerscentrum zal langs de verhaallijnen, aangegeven in hoofdstuk 3, gecommuniceerd gaan worden in de vorm van exposities, routes, evenementen, activiteiten en educatieve programma's.

Onderdeel van de professionele communicatie wordt de gezamenlijke professionele promotie die ook vanuit het nieuwe bezoekers- en expositiecentrum zal worden gedaan. Vanuit de gezamenlijke PR en marketing krijgt ook de gezamenlijke productontwikkeling vorm.

Passend binnen de gekozen beleidsfocus van Terschelling als 'Eiland van Natuur en Cultuur' is het de ambitie van het nieuwe centrum om met een geïntegreerd marketing- en promotieprogramma relevante en vernieuwende proposities te ontwikkelen die bezoekers op voor hen logische momenten en plekken krijgen aangereikt.

In dat streven past een slagvaardige organisatie met professionele medewerkers die er met een proactieve houding voor zorgen dat kwalitatief hoogwaardige producten en activiteiten volgens planning en binnen vastgesteld budget worden geleverd. Om op langere termijn succesvol te kunnen zijn, is het van belang om (naast de gewoon doorlopende reguliere activiteiten) nu te investeren in de juiste inrichting en positionering van het nieuwe bezoekerscentrum van Terschelling.

Daarnaast is het cruciaal te bouwen aan een goede infrastructuur, het verder 'laden' van het toeristische imago en uitbouw van de huidige activiteiten op het gebied van informatievoorziening en gastheerschap tot het gewenste excellente niveau. Op basis van een strategisch marketingplan worden marktkansen optimaal benut. Om die reden wordt bijvoorbeeld ingezet op bevordering van verblijfstoerisme en doorontwikkeling van het (natuur- en cultuurhistorische) toeristisch product.

Professionele communicatie door:

- ontwikkeling en integratie infrastructuur;
- onderhouden merkimago Terschelling als toeristische bestemming;
- bevordering toerisme;
- uitstekende informatievoorziening en gastheerschap;
- ontwikkeling van natuur- en cultuurhistorische producten.

Wij denken dat het noodzakelijk is om naast het curatorschap kracht in te brengen die waarborgt dat de leiding en communicatie professioneel worden ingericht. Hiertoe is uitwerking van de samenwerking met partners op Terschelling die ervaren zijn in (cultuur-) promotie.

Hoofdstuk 6

Tot besluit

Deze notitie is de eerste fase om te komen tot een nieuw museumbeleid. We hebben de uitgangspunten geformuleerd. Het is aan de gemeenteraad om de uitgangspunten te onderkennen, te erkennen en te besluiten tot nadere uitwerking van de uitgangspunten. Ons voorstel kent een gedachtelij die we hier samenvatten.

Het geheel van de waardevolle cultuur en natuur van Terschelling is uitgangspunt voor het museumbeleid. De eilanders moeten er van op aan kunnen dat de waardevolle aspecten hiervan voor henzelf toegankelijk zijn en voor toekomstige eilanders bewaard blijven. De toeristen moeten een divers en aantrekkelijk aanbod krijgen, dat verspreid over het eiland genoten kan worden. In dit beleid is particulier initiatief van diverse aard van groot belang, alsmede een in te richten collectie Terschelling die professioneel beheerd en ontsloten wordt. Het beleven van de collectie start met een nieuw in te richten centrum, waarbij de Betonningsloods als eerste mogelijkheid wordt onderzocht. Behalve inhoudelijk, wordt het beleid ook zakelijk en vanuit een marketingperspectief sterk geleid, waarbij de revenuen van die marketing het gehele eiland ten goede dienen te komen.

Als de gemeenteraad deze uitgangspunten onderschrijft, zal een vervolg worden gestart dat begint met gesprekken met de belangrijkste stakeholders. Op basis van die gesprekken zal dit leiden tot:

- een inhoudelijke uitwerking van de verschillende lijnen;
- een plan voor de collectie Terschelling;
- een haalbaarheidsstudie naar de Betonningsloods;
- een samenwerkingsmodel tussen de collectie Terschelling en de verschillende particuliere initiatieven;
- een exploitatieplan voor centrum, collectie, curator en zakelijke leiding/marketing.

Wij bevelen aan om, tot het moment dat het nieuwe beleid werkelijkheid is geworden, dusdanig te investeren in de bestaande musea dat deze hun functie kunnen blijven vervullen, kunnen anticiperen op de toekomst zoals geschetst in dit beleid. Daarmee vormen de collecties van de beide musea de basis voor de collectie Terschelling, is het netwerk van de beide musea de start van een nieuw netwerk en vormen de bezoekers van de musea het eerste deel van het nieuwe centrum. Openhouden en daarmee continuïteit bieden, lijkt ons de beste basis voor een overgang naar de nieuwe situatie.